

15.6.2020

OPH-2062-2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

oppivelvollisuus@minedu.fi

KANSALLISEN KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUKSEN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI OPIVELVOLLISUUSLAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (VN 1985/2020)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteaa lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi seuraavaa:

Oppivelvollisuuslainsäädännön muutosten valmistelussa ja perusteluasiakirjoissa on käytetty ja hyödynnetty laajasti Karvin ja muiden tiedontuottajien tuottamaa arviointi- ja tutkimustietoa sekä arviointien kehittämissuosituksia. Karvi esittää vielä seuraavien asioiden ja näkökohtien huomioimista asian valmistelussa.

Yhteiskunnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmia: ohjaus perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin ja uravalintoihin sekä ohjaus toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksissa

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvässä arvioinnissa (Goman ym. 2020) selvitettiin, miten toimivaa ohjaus jatko-opintoihin ja uravalintoihin on perusopetuksessa sekä miten opintojen alkuvaiheen ohjaus toimii toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksissa. Arvioinnissa tuotettiin tietoa myös yhteishaun ja muiden koulutukseen hakeutumismuotojen toimivuudesta. Nivelvaiheyhteistyön osalta arvioitiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyötä eri koulutusasteiden kesken sekä nuorisotyön ja TE-palvelujen kanssa. Arvioinnissa todettiin perusopetuksen osalta, että jatko-opintoihin ja uravalintoihin ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus ovat pääosin hyvällä tasolla. Valtaosa toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksissa aloittaneista opiskelijoista koki saaneensa perusopetuksen aikana tarvitsemaansa henkilökohtaista ohjausta jatko-opintojen suunnitteluun. (Goman ym. 2020.)

Nivelvaiheen koulutuksissa opiskelevien urasuunnittelutaidot olivat peruskouluaikana kehittyneet heikommin kuin toisella asteella opiskelevien. Opiskelijoiden mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta toteutuu hyvin kaikissa nivelvaiheen koulutuksissa. Suurin osa opiskelijoista koki, että opiskelu on selkeyttänyt heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan. Perusopetuksen oppiaineiden arvosanojen korottamismahdollisuus toteutui parhaiten lisäopetuksessa ja heikoiten VALMA-koulutuksessa. (Goman ym. 2020.)

Karvi on antanut kehittämis ehdotuksia nuorten opintopolkujen ja ohjauksen kehittämiseksi perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Nämä sisältävät mm. seuraavat ehdotukset:

- Perusopetuksessa työelämään tutustumista ja TET-jaksoja tulee kehittää menetelmällisesti niin, että ne palvelevat oppilaita paremmin jatko-opintoihin ja uravalintoihin liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Oppilaiden tutustumismahdollisuuksia jatko-opintopaikkoihin tulee lisätä, ja opiskelijoita koskevaa tiedonsiirtoa erityisesti perusopetuksen ja nivelvaiheen koulutusten välillä tulee kehittää.
- Yksilöohjauksen lisäksi perusopetuksessa ja toisella asteella tulee aktiivisesti hyödyntää ja kehittää vuorovaikutteisia menetelmiä, kuten ryhmäohjausta ja vertaisohjausta. Lisäksi teknologiaa ja digitalisaation mahdollisuuksia tulee hyödyntää systemaattisemmin osana ohjausta.

15.6.2020

OPH-2062-2020

- Toisella asteella opintojen suunnittelussa tulee huomioida kokonaisvaltaisesti opiskelijoiden elämäntilanne, ja oppimisen vaikeuksiin ja oppimistaitoihin liittyvää tarvelähtöistä tukea tulee kehittää.
- Kiusaamisen ehkäisyä ja yhteisöllisyyden vahvistamista on tehostettava.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus opintojen alkuvaiheessa ovat pääosin hyvällä tasolla. Yksilöohjaus on vahvuus sekä lukiokoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa. Myös ryhmäohjaus on arviointitulosten mukaan toimivaa. (Goman ym. 2020.)

Hyvinvointiin liittyviä näkökulmia: kokemukset kiusaamisesta ja oppimiseen liittyvät vaikeudet

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvässä arvioinnissa (Goman ym. 2020) nousi esiin, että kokemukset kiusaamisesta ja oppimiseen liittyvät vaikeudet saattavat hankaloittaa urasuunnittelua ja opintoihin kiinnittymistä. Opiskelijat, jotka olivat peruskouluaikana joutuneet toistuvasti kiusaamisen kohteeksi tai joilla oli kokemuksia oppimiseen liittyvistä vaikeuksista, kokivat muita useammin, ettei ohjaus vastannut heidän tarpeitaan. He kokivat, että heitä ei esimerkiksi riittävästi kannustettu pohtimaan erilaisia jatko-opintovaihtoehtoja eikä ohjaajilla ollut riittävästi aikaa keskustella heidän kanssaan. Myös itsetuntemuksen sekä tiedonhankinta- ja päätöksentekotaitojen koettiin kehittyneen heikommin näiden opiskelijoiden keskuudessa. Kokemukset kiusaamisesta ja oppimiseen liittyvistä vaikeuksista heijastuivat myös perusopetuksen jälkeisten opintojen käynnistymiseen. Esimerkiksi opiskelijaryhmään kuulumisen tunne ei ollut yhtä vahva kiusaamista tai oppimisen vaikeuksia kokeneilla kuin muilla opiskelijoilla.

Vaikka valtaosa opiskelijoista koki itsetuntemuksensa ja päätöksentekotaitojensa kehittyneen hyvin peruskoulussa, kuitenkin noin 10 prosenttia opiskelijoista oli sitä mieltä, että ei ollut peruskoulussa oppinut tunnistamaan vahvuuksiaan ja heikkouksiaan sekä pohtimaan eri opintovaihtoehtojen soveltuvuutta itselleen. Suunnilleen sama osuus opiskelijoista ei myöskään kokenut päätöksentekotaitojensa kehittyneen peruskoulussa. (Goman ym. 2020.)

Hyvinvointiin liittyviä näkökulmia: opiskeluhoito

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa –hankkeessa (Summanen, Rumpu & Huhtanen 2018; Frisk, Kiesi & Hietala 2018) havaittiin, että opiskeluhoito on tehostunut monin osin oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä, mutta siinä on edelleen paljon kehittämistä. Opiskelijoiden kynnys avun pyytämiseen erilaisiin huoliin vaihtelee. Noin puolet sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen opiskelijoista koki avun pyytämisen huoltilanteessa helpoksi, mutta lähes viidesosalle se oli vaikeaa. Helpoimmaksi koettiin avun pyytäminen omiin huoliin ja vaikeimmaksi avun pyytäminen huoleen kotona olevista ongelmista.

Karvi suositteli opiskeluhuollon kehittämiskohteiksi seuraavia seikkoja:

- Yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistaminen
- Opiskeluhoitopalveluiden saatavuuden ja henkilöstön riittävyyden turvaaminen ja yhdenvertaistaminen
- Lain kauaskantoisempien tavoitteiden toteutuminen
- Painopisteen siirtäminen entistä tehokkaammin varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön
- Poikkihallinnollisen yhteistyön tehostaminen (ml. tiedonsiirrot)
- Opiskeluhoitokistereiden ja kirjaamiskäytänteiden parantaminen
- Yhteisen hyvän ja välittävän ilmapiirin luominen kouluihin ja oppilaitoksiin.

15.6.2020

OPH-2062-2020

Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat: Nivelvaiheiden toimivuus

Oppivelvollisuuden laajentaminen hyödyttäisi erityisryhmiä. Taustalla on väliä – ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkeakoulupolulla arvioinnin mukaan maahanmuuttajataustaisten ja suomalaistaustaisten (kumpikin ryhmä läpikäynyt peruskoulun ja 2. asteen Suomessa) väliset erot sisäänpääsyssä ovat huomattavia. Sisään päässeiden alhaiset osuudet viittaavat siihen, että suomalainen koulutusjärjestelmä ei tällä hetkellä kykene tuottamaan maahanmuuttajataustaisille riittäviä osaamisen edellytyksiä korkeakouluopintoihin. Nivelvaihe eli siirtyminen toiselta asteelta korkeakoulutukseen näyttäytyi ratkaisevana jaksena opiskelijoiden kokemuksissa sekä korkeakoulujen henkilöstön ja johdon näkemyksissä. Olisi tärkeää saada maahanmuuttajataustaiset siirtymään toiselle asteelle ja luoda mahdollisimman monille nuorille edellytyksiä siirtyä korkeakouluopintoihin. Tulevina vuosina maahanmuuttajataustaisten osuus nuorisoikäluokissa kasvaa erityisesti pääkaupunkiseudulla. (Tilastokeskus 2019). He ovat osa potentiaalisia tulevaisuuden opiskelijoita. Oppivelvollisuuden laajentaminen tukisi omalta osaltaan yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäisisi tästä näkökulmasta koulutuksesta syrjäytymistä.

Lausunnon keskeinen sisältö:

Nuorten opintopolkujen ja ohjauksen kehittämiseksi Karvi esittää seuraavia asioita:

- Perusopetuksessa työelämään tutustumista ja TET-jaksoja tulee kehittää menetelmällisesti niin, että ne palvelevat oppilaita paremmin jatko-opintoihin ja uravalintoihin liittyvässä suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Oppilaiden tutustumismahdollisuuksia jatko-opintopaikkoihin tulee lisätä, ja opiskelijoita koskevaa tiedonsiirtoa erityisesti perusopetuksen ja nivelvaiheen koulutusten välillä tulee kehittää.
- Yksilöohjauksen lisäksi perusopetuksessa ja toisella asteella tulee aktiivisesti hyödyntää ja kehittää vuorovaikutteisia menetelmiä, kuten ryhmäohjausta ja vertaisohjausta. Lisäksi teknologiaa ja digitalisaation mahdollisuuksia tulee hyödyntää systemaattisemmin osana ohjausta.
- Toisella asteella opintojen suunnittelussa tulee huomioida kokonaisvaltaisesti opiskelijoiden elämäntilanne, ja oppimisen vaikeuksiin ja oppimistaitoihin liittyvää tarvelähtöistä tukea tulee kehittää.
- Kiusaamisen ehkäisyä ja yhteisöllisyyden vahvistamista on tehostettava.
- Opiskelun ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus on varmistettava sekä ohjauksen eri muotoja kehitettävä edelleen.
- Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden siirtymistä toiselle asteelle ja korkeakouluopistoihin tulee edistää.

Opiskeluhuollon kehittämiskohteiksi Karvi esittää seuraavia seikkoja:

- Yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistaminen
- Opiskeluhoitopalveluiden saatavuuden ja henkilöstön riittävyyden turvaaminen ja yhdenvertaistaminen
- Lain kauaskantoisempien tavoitteiden toteutuminen
- Painopisteen siirtäminen entistä tehokkaammin varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön
- Poikkihallinnollisen yhteistyön tehostaminen (ml. tiedonsiirrot)
- Opiskeluhoitokistereiden ja kirjaamiskäytänteiden parantaminen
- Yhteisen hyvän ja välittävän ilmapiirin luominen kouluihin ja oppilaitoksiin.

15.6.2020

OPH-2062-2020

Harri Peltoniemi
Johtaja

Hannele Seppälä
Yksikön päällikkö, varajohtaja

Lähteet:

Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Saarilampi, M., Sarparanta, T., Shemsedini, G., Stenberg, H., Vuori, H., Väättä, H. (2019). Taustalla on väliä. Ulkomaalaistaustaiset opiskelijat korkea-koulupolulla. Karvi. julkaisut 22:2019.

Goman, J., Rumpu, N., Kiesi, J., Hietala, R., Hilpinen, M., Kankkonen, H., Kjaldman, I.-O., Niinistö-Sivuranta, S., Nykänen, S., Pansar, T., Piilonen, H., Raudasoja, A., Siippainen, M., Toni, A. & Vuorinen, R. (2020). Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkua – Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Karvi. Julkaisut 6:2020.

Summanen, A., Rumpu, N., Huhtanen, M. (2018). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain arviointi esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Karvi. Julkaisut 4:2018.

Tilastokeskus 2019. Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 400 000 rajan. https://www.stat.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001_fi.html (julkaistu 19.6.2019, viitattu 26.9.2019)

Johtaja

Harri Peltoniemi

Yksikön päällikkö

Hannele Seppälä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen asianhallintajärjestelmässä.

JAKELU

kirjaamo@minedu.fi